

Vabariigi Valitsuse määruse „Töötasu alammäära kehtestamine” eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse töölepingu seaduse (edaspidi *TLS*) § 29 lõike 5 alusel.

Määruse eelnõu koostamine on ajendatud Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Tööandjate Keskliidu vahel 29. septembril 2022. a sõlmitud kollektiivlepingust, millega sotsiaalpartnerite keskorganisatsioonid leppisid kokku töötasu alammäära tõstmises aastal 2023. Kokkuleppega laiendatakse töötasu alammäära kollektiivlepingu seaduse § 4⁶ lõike 1 tähenduses ning kehtestatakse alammäär kohustuslikuna kõigile Eesti Vabariigis tegutsevatele tööandjatele ja töötajatele. Laiendatud tingimused on avaldatud väljaandes Ametlikud Teadaanded.

TLS § 29 lõige 5 sätestab volitusnormi, mille kohaselt Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega kindlale ajaühikule vastava töötasu alammäära. Käesoleva eelnõuga kehtestab Vabariigi Valitsus töötasu alammääraks sotsiaalpartnerite keskorganisatsioonide vahel kokkulepitud alammäära.

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Sotsiaalministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunik Dana Kadanik (dana.kadanik@sm.ee; 715 3461) ning töösuhete poliitika juht Liis Tõnismaa (liis.tonismaa@sm.ee; tel 626 9805). Eelnõu mõjuhinnang on koostatud koostöös Rahandusministeeriumiga. Juriidilise ekspertiisi eelnõule tegi Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ethel Bubõr (ethel.bubor@sm.ee; tel 626 9218).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahviga 1 kehtestatakse töötasu alammäär alates 1. jaanuarist 2023. a. Välja kujunenud tava kohaselt lepivad üleriigilises töötasu alammääras kokku sotsiaalpartnerid. Eesti Ametiühingute Keskliidul ja Eesti Tööandjate Keskliidul on õigus kollektiivlepingu seaduse § 4⁶ lõike 1 alusel laiendatud kollektiivlepinguna kokku leppida üleriigilise töötasu alammäära, mida kohaldatakse kõigile töötajatele ja tööandjatele.

Kooskõlas sotsiaalpartnerite kokkuleppega kehtestab määrus 2023. aasta 1. jaanuarist tunnitasu alammääraks 4,30 eurot ja kuutasu alammääraks täistööajaga töötamise korral 725 eurot.

Paragrahviga 2 tunnistatakse alates 1. jaanuarist 2023. a kehtetuks seni kehtiv töötasu alammäärade määrus - Vabariigi Valitsuse 9. detsembri 2021. a määrus nr 116 „Töötasu alammäära kehtestamine“ (RT I, 11.12.2021, 17).

Paragrahv 3 sätestab eelnõu jõustumise 1. jaanuaril 2023. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul puudub otsene puutumus Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrus näeb ette suurema töötasu alammäära võrreldes kehtiva regulatsiooniga. Kehtiva määruse järgi on töötasu alammääraks tunnis 3,86 eurot ja töötasu alammääraks täistööajaga töötamise korral kuus 654 eurot.

Töötasu alammäära tõus tähendab alammääraga seotud töötasude ja palga tõusu era- ning avalikus sektoris. Samuti suurenevad töötasu alammääraga seotud hüvitiste summad (näiteks vanemahüvitis, täiendava puhkuse tasud). Alammäära tõus aitab kaasa vähekindlustatud isikute toimetuleku paranemisele.

Maksu- ja Tolliameti andmetel oli 2022. aastal kaheksa kuu keskmisena¹ 15 900 täisajaga tööle märgitud töötajat, kes teenisid töötasu alammäära (654 eurot), moodustades 3,3% kõigist töötasu saanud täisajaga tööle märgitud töötajatest. Sellele lisaks teenis ühes kuus keskmiselt 17 250 täisajaga tööle märgitud töötajat töötasu vahemikus 655 kuni 724 eurot (3,5% töötajatest).

Töötasu alammäära tõus 71 euro võrra 654-lt eurolt 725-le eurole 2023. aastal toob Rahandusministeeriumi hinnangul riigieelarvesse võrreldes 2022. aastaga täiendavat maksutulu 16 miljonit eurot. Suureneb sotsiaalmaksu, töötuskindlustusmaks, füüsilise isiku tulumaksu ning tarbimisse mineva netopalgatõusu mõjul käibemaksu ja aktsiiside laekumine. Riigieelarve maksutulude prognoosis on juba arvestatud töötasu alammäära tõusuga läbi keskmise palga prognoosi.

Riigi- ja kohalike omavalitsusasutuste tööjõukulud suurenevad võrreldes 2022. aastaga Rahandusministeeriumi hinnangul 5 miljoni euro võrra. Riigieelarvelistele asutustele tööjõukuludeks riigieelarvest täiendavaid vahendeid ei eraldata ning kokkuleppeliselt kaetakse alammäära tõus palgafondi sisesealt.

Arvestades prognoositavat maksutulu ning riigi- ja kohalike omavalitsusasutuste tööjõukulude suurenemist, sotsiaalmaksu ravikindlustuse ja kohalikele omavalitsustele eraldatava füüsilise isiku tulumaksu ning II pensionisamba maksete neutraalset mõju valitsussektori positsioonile, ulatub töötasu alammäära tõusu positiivne mõju valitsussektori eelarvepositsioonile 2023. aastal võrreldes 2022. aastaga kokku 7 miljoni euroni.

Töötasu alammäära tõus toob kaasa töötasu alammääraga seotud hüvitiste suurenemise, nt suureneb vanemahüvitis. Planeeritud mõju 2023. aastaks on vanemahüvitise kuludele ligikaudu 2,1 miljonit eurot ning täiendavatele puhkuse päevade kuludele ligikaudu 380 tuhat eurot. Seega on mõju kokku töötasu alammäära tõusuga 654 eurolt 725 euroni Sotsiaalministeeriumi valitsemisala kaudu makstavate hüvitiste kuludele ligikaudu 2,5 miljonit eurot. 2023. aasta riigieelarve eelnõus on töötasu alammäära tõusu rahalise mõjuga arvestatud.

Lähtuvalt kohaliku omavalitsuse autonoomia põhimõttest on kohalikud omavalitsused oma tegevuses iseseisvad ning nende pakutavate hüvitiste ning toetuste maht on erinev. Määrus võib kaasa tuua ka kohalike omavalitsuste makstavate toetuste ning hüvitiste tõusu, kui kohalik omavalitsus on need sidunud töötasu alammääraga. Määruse mõju ei ole antud juhul võimalik täpselt hinnata.

¹ Deklareerimise kuud veebruar kuni oktoober 2021. Töötasu all on arvestatud rahalist tasu, mida makstakse töötajale või ametnikule, sealhulgas palk, lisatasu, juurdemakse, puhkusetasu, stipendium, toetus ja pension, mida makstakse seoses töö- või teenistussuhtega.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a ehk samaaegselt Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Tööandjate Keskliidu vahelise laiendatud kollektiivlepinguga kokkulepitud 2023. aasta töötasu alammäära tõusuga.

6. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministriumidele ja arvamuse avaldamiseks Eesti Ametiühingute Keskliidule, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonile TALO, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Personalitöö Arendamise Ühingule PARE, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, MTÜ-le Teenusmajandus Koda ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile.